

Barns rättigheter och barnets bästa

Praktiska sätt att arbeta
visionärt med FN:s
barnkonvention

Barnahus Dalarna
Borlänge, 4 juni, 2024

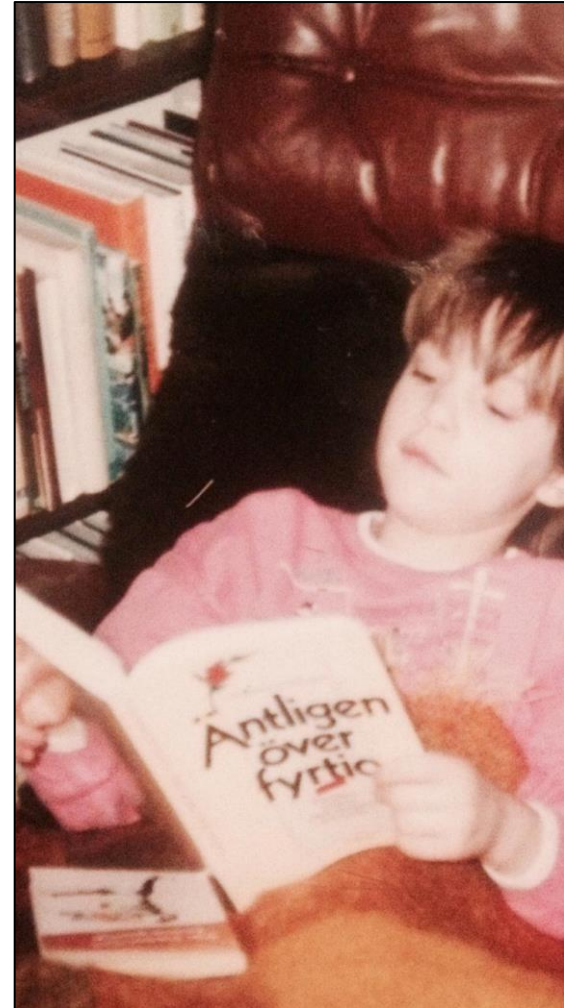

Johanna Wester

Utbildar i barns rättigheter
för bl. a Svenska FN-förbundet

Tidigare:

- Barnrättsinformatör för UNICEF
- Kursledare på Amnestyakademin
- Medlem i Palmecentrets
internationella expertgrupp
- Ansvarig för rättighetsfrågor hos
regeringsinitiativet NSPH - Nationell
samverkan för psykisk hälsa

Idag ska vi prata om...

- Barnkonventionen som idé och företeelse
- Inflytande, information och delaktighet
- Risker och möjligheter ni ser i er roll
- Barnahus – funktion och stöd
- Användbara rättighetsverktyg i vardagen
- Vikten av en gemensam syn på barnet och dess rättigheter

Vad betyder det att något är en
mänsklig rättighet?

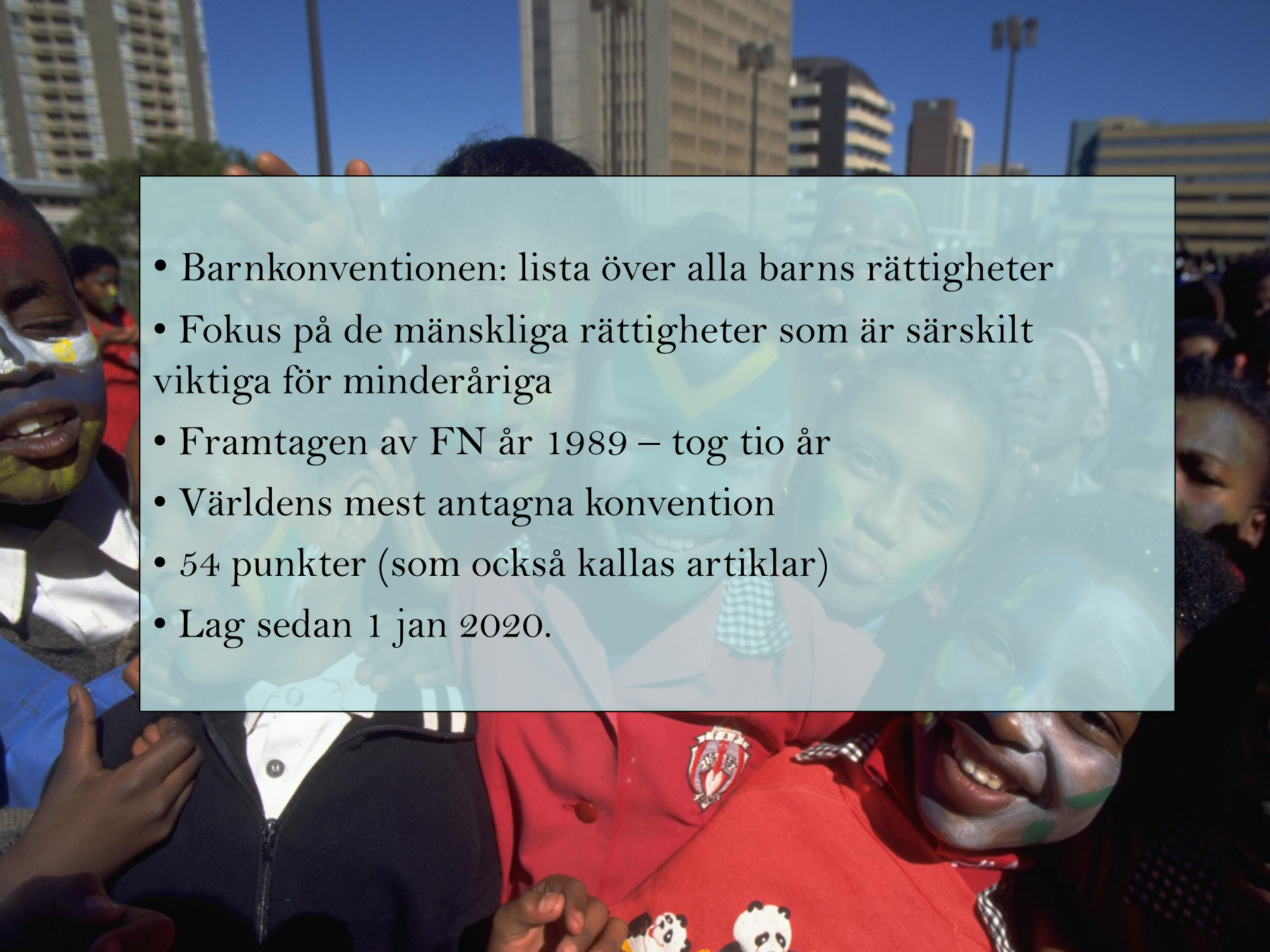
Enligt FN är en rättighet
något man behöver för ett
liv med värde och
värdighet. Varje rättighet
är därför tydligt matchad
mot ett mänskligt,
grundläggande
behov.

Vad är ett barn?

-
- A group of children, likely at a public event or festival, are shown with colorful face paint. One child in the foreground has white and yellow paint on their face. Another child in the background has green and yellow paint. They are wearing various clothing, including a red jacket with a panda design and a blue jacket. The background shows a city street with tall buildings under a clear blue sky.
- Barnkonventionen: lista över alla barns rättigheter
  - Fokus på de mänskliga rättigheter som är särskilt viktiga för minderåriga
  - Framtagen av FN år 1989 – tog tio år
  - Världens mest antagna konvention
  - 54 punkter (som också kallas artiklar)
  - Lag sedan 1 jan 2020.

Barnkonventionens fyra grundprinciper

1. Alla barn har rätt att säga sin mening och få den respekterad.
2. Barnets bästa ska beaktas vid *alla* beslut som rör barnet.
3. Alla barn har rätt till liv och utveckling.
4. Alla barn har samma rättigheter: ingen får diskrimineras.

Alla barn har rätt till

- Jämställdhet
- Skydd mot våld och skada
- Sitt namn
- Lek och vila
- Uttryck av sin mening
- Kunskap om rättigheter
- Hälsa
- Kostnadsfri skolning
- Privatliv
- Kultur

Tre tilläggsprotokoll

1. Barn i väpnad konflikt
2. Handel med barn
3. Klagomekanism

Rätten till delaktighet

- Barn har rätt att få den information som de behöver för att kunna bilda sig en uppfattning.
- Rätt att komma till tals (inte skyldig)
- Barnet måste få avgöra om frågan är viktig

Varför kan det
vara viktigt
att barn får
information om
vad som händer?

Vad kan det bero
på att vuxna ändå
så ofta inte
informerar barn?

Unga ska få göra sin röst hörd i frågor som rör dem.

Stora som små barn, stora som små frågor.

A silhouette of a child sitting on a grassy hill, leaning against a tree trunk on the left, and reading a book. The background is a soft, golden sunset sky with light rays. The child is in profile, facing right, and the book is held open in their hands.

Barn får förutsättningar att göra sina röster hörda genom att ...

få information

få sprida information

bli tillfrågade

få tydliga bilder av system

få förklaringar via rättigheter

få sina idéer uttryckta

representeras i media, politik

och kultur

Diskussion:

Vilken påverkan på barn har du i ditt arbete – direkt eller indirekt?

Barnperspektiv

Att vuxna sätter sig in i barnets situation för att bättre ta tillvara barnets intresse och verka för dess bästa.

Barnrättsperspektiv

Att ta hänsyn till de mänskliga rättigheter som barn har och att säkerställa dem i åtgärder eller vid beslut som rör barnet.

Barnrättsperspektiv får en chans att genomsyra en verksamhet när:

- Resurser avsätts för att främja barnets rättigheter, inräknat ansvarig personal med mandat och budget
- Barnets integritet och utveckling beaktas
- Barnet inte diskrimineras
- Ett jämlikhetsperspektiv finns
- Barnets bästa, både på lång och kort sikt, övervägs i beslut som berör dem direkt eller indirekt
- Det finns god kunskap hos personalen om barns rättigheter

Kort sagt – när barnet tas på allvar!

Att arbeta strategiskt med barns rättigheter

- Det finns ett beslut som är fattat på högsta nivå om att arbeta med barnkonventionen.
- Det finns minst en person som har i uppgift att driva barnrättsfrågan i organisationen.
- Barn har någonstans att vända sig om de upplever att rättigheterna kränks.
- Barns synpunkter inhämtas alltid inför stora beslut.
- Barnets bästa tillämpas alltid i utredningar och beslut.
- Kunskap om barns uppväxtvillkor finns tillgängligt och används i utredningar och beslut.

- Det finns sätt att reflektera över barnets rättigheter i ens löpande arbete (så som via samtalsstöd)
- Det finns arenor för samverkan där barnets rättigheter regelbundet diskuteras.
- Det hålls återkommande utbildningar för ledning och anställda om barnets rättigheter.
- Styrdokument och budgetar utgår från de fyra grundprinciperna: lika värde, antidiskriminering, barnets bästa och rätten att göra sin röst hörd.
- Barnrättsarbetet följs upp och åiterrapporteras regelbundet till den politiska nivån.

Stämmer det här för dig? Ställ dig i så fall upp!

I min yrkesroll är det möjligt att tillfråga barn i beslut som rör dem, varje gång det behövs.

När jag ser ett barn som riskerar att fara illa
har jag resurserna att hantera det på
det effektiva sätt jag vill.

A hand is shown holding a clear crystal ball. The crystal ball reflects the sky and clouds, creating a distorted, inverted image. The background is a bright, cloudy sky. The hand is positioned on the left side of the frame, with fingers supporting the crystal ball from below and the side.

Risker för barnet i brottsprocessen

- Kontakten sker med enbart föräldrarna.
- Barnet får inte veta vad som kommer hända.
- Barnet måste navigera efter gissningar.
- Förtroendet för vuxenvärlden skadas.

A hand is shown holding a clear crystal ball. The crystal ball reflects the sky and clouds, creating a distorted, inverted image of the scene. The background is a bright, cloudy sky. The hand is positioned on the left side of the frame, with fingers supporting the crystal ball from below and the side.

Risker för barnet i brottsprocessen

- Vuxna är rädda för att se barnet ledset.
- Alla antar att någon annan har pratat med barnet.
- Barnet berättar mindre än det hade velat.
- Barnet berättar mer än det hade velat.
- Barnet förstår inte instruktionerna.

Barnahus

Målet för samverkan mellan olika parter i ett Barnahus är att ge potentiellt brottsutsatta barn och deras närstående:

- Rättstrygghet
- Tydlig, meningsfull information
- Stöd och insatser avseende den psykiska och fysiska hälsan
- Gott bemötande
- Brottskydd
- Omgående kris- och behandlingsinsatser, vid behov.

Barnets bästa ska vara i fokus under processen.

Barnsyn

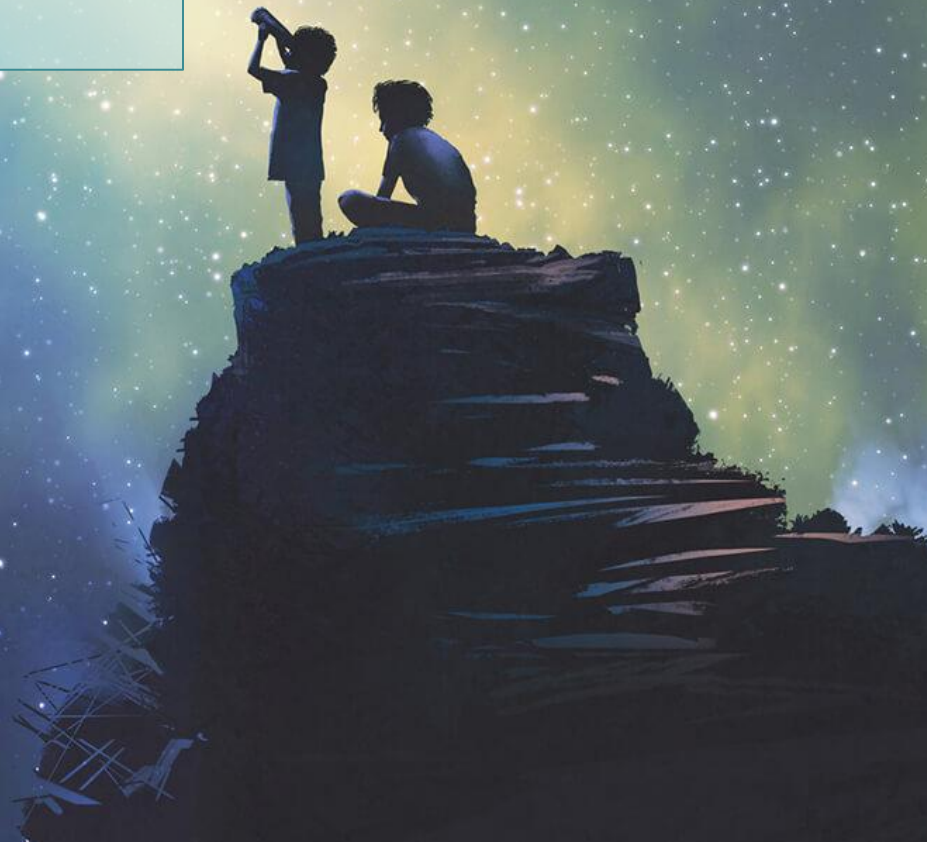
Val av bilder

Val av tilltal

Vardagligt nedsättande ord

Idéer om rollfördelning

Antagna behov

Vilken är min
barnsyn?

Vilken är min
omgivnings
barnsyn?

Hur påverkar min
och andras barnsyn
min yrkesutövning?

Barnkonsekvensanalys = prövning av barnets bästa

En barnkonsekvensanalys, också kallad barncheck, barnchecklista eller BKA, är ett verktyg för att en verksamhet ska kunna leva upp till konventionen.

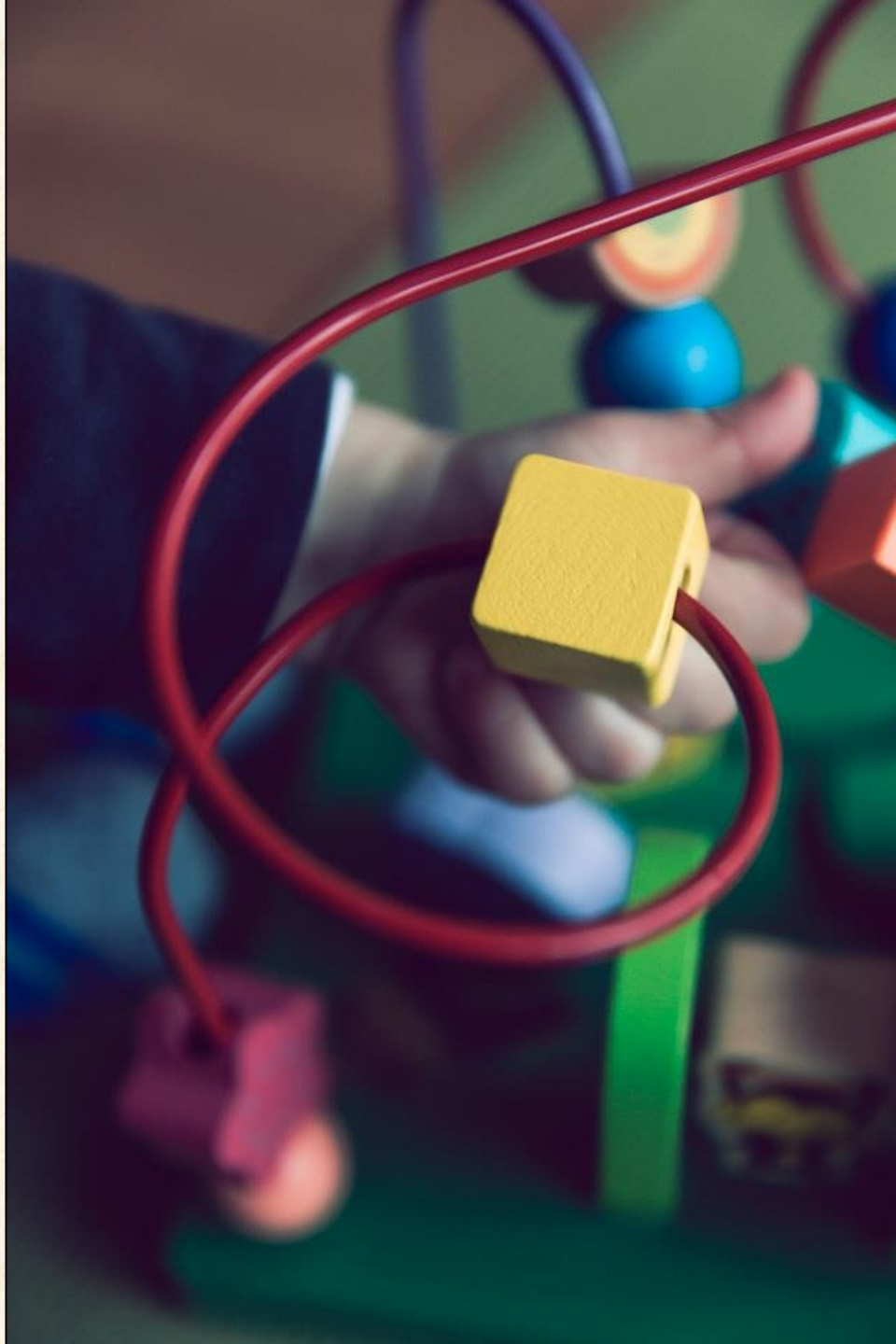

Hur kommer det här beslutet påverka oss?

Barnets bästa:
utgångspunkten för all
verksamhet!

Den som fattar ett beslut som
rör barn ska kunna visa att
barnets bästa har beaktats och
på vilka grunder beslutet har
fattats.

Barn Checklista

Ärendenummer: _____ Ärendets namn: _____
Att bifoga handlingar för beslut

Under ärendehantering och i beslutsprocessen ställs följande frågor och redovisas i beslutet:

1. På vilket sätt, direkt eller indirekt, berörs barn och unga av denna fråga?

Innebär förslaget att:

- vi har satt barns och ungas bästa i främsta rummet
- vi tagit hänsyn till deras sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter
- vi tagit hänsyn till deras hälsa och utveckling, behov och säkerhet
- vi tagit hänsyn till de funktionshindrade barnens och ungas behov
- Barn och unga berörs inte alls av ärendet, vare sig direkt eller indirekt.

På vilket sätt berörs/berörs inte barn och unga: _____

_____

_____

2. Kan barns och ungas egna åsikter tas tillvara i denna fråga?

Ja   Nej

Om Ja, enligt vilken nivå på medinflytandestegen på sidan 3 i detta dokument.
Om Nej, motivera varför barns och ungas åsikt ej tagits tillvara i frågan.

Nivå nr:

Hur motiveras denna nivå: _____

_____

_____

Om barn och ungdomar tillfrågats – bör en återkoppling/uppföljning till dessa göras.

Dokumentation

Varje nämnd redovisar åtgärder och goda exempel hur barnchecklistan har genomförts i olika ärenden under året i årsredovisningen samt redovisar antal beslut som föranletts av barnchecklistan samt hur stor andel av besluten tagna under året detta utgör.

_____
Underskrift av handläggare

_____
Namnförtydligande

Arbetsplatsen kan använda schabloner som finns hos Barnombudsmannen, eller göra en mall själva.

Samarbeta och följ upp längre fram.

Låt barnets bästa väga tungt!

När du tänker på de unga som påverkas av det du jobbar med, när är det då särskilt viktigt eller svårt att tillgodose deras rättigheter?

Skilda perspektiv finns även i de bästa av relationer mellan barn och vuxna.

Det finns alltid skäl att efterfråga barnets unika kompetens, dvs dess sakkunskap om hur det är att vara just det barnet.

Viktigt med både tydlighet och dokumentation så att den unga och andra kan följa upp arbetet.

Framförhållning, flexibilitet och tillgänglighet är nyckelord i dialogen med den unga.

Tre led:

Barnet måste 1) få tid på sig att begripa vad som händer

2) för att hinna bilda sig en uppfattning

3) för att *sen* kunna kommunicera den.

Inte alla barn som har behov eller önskemål formulerar dem rakt ut.

Värdefullt att tänka på i bemötandet av unga (särskilt med psykisk ohälsa, kognitiva svårigheter eller psykiatrisk funktionsnedsättning):

- **Individanpassa** – Alla är olika. Hur kan du underlätta för just det här barnet eller ungdomen? Vad har det för styrkor?
- **Var tydlig** – Beskriv syftet med en viss bestämmelse eller en rutin, vad din roll är, vad som förväntas av ungdomen och vad den kan förvänta sig tillbaka.
- **Skapa förutsägbarhet** – Informera om platser och tider väl i förväg, vilka som kommer vara med i ett visst sammanhang, ha en dagordning osv. Markera tydligt (men lyhört) när ett samtal är slut.

Hjälp gärna barnet eller ungdomen att hantera information:

- Sammanfatta och dokumentera vad som sagts, konstatera vad ni har kommit överens om.
- Ge enkel information om vem som gör vad, erbjud påminnelser på det sätt som passar barnet/ungdomen och gör tydligt vem som är kontaktperson framåt.
- Minimera störningsmoment.
- Översätt inte senhet, tysthet, dubbla budskap, kontaktsvårigheter och liknande som skäl att själva släppa kontakten.

Tips för möten utifrån barns bästa

- ✓ Undersök om barnet vill bli informerad eller ge information på ett visst sätt.
- ✓ Fråga barnet själv vad det vill veta.
- ✓ Etablera för alla inblandade vuxna vilka ansvar de har. Se till att alla som ska vara med på ett möte vet precis varför de ska vara det.
- ✓ Berätta tydligt för barnet vilka deltagarnas namn och roller är.

- ✓ Utgå inte från att någon annan har pratat med barnet om viktiga saker.
- ✓ Dubbelkolla att barnet själv känner sig vidtalat.
- ✓ Ställ er alltid frågan: *Vem återkopplar till barnet och hur?*
- ✓ Kontrollera att det som händer och bestäms har blivit begripligt, genom att exempelvis uppmuntra det att återberätta med egna ord.

Vad har **du** för tips på hur ett möte med en ung person kan bli bättre?

A woman in a grey tank top is pushing a young boy in a red wagon. The boy is wearing a green plaid shirt and is smiling. In the background, a girl in an orange shirt and another child in a red shirt are also smiling. They are in a grassy park with trees.

Barnkonventionen påminner oss om att barn är mer rättighetsbärare än bara informanter eller skyddsobjekt.

Hur en verksamhet kan arbeta praktiskt

- Ha barnrättsfrågan som en stående punkt på arbetsmöten.
- Ta hjälp av Barnahus.
- Använd de många bra material och bildstöd som redan finns för att förklara för barn.
- Sprid kännedom om barnkonventionen för att rättigheterna ska levandegöras.

Hur en verksamhet kan arbeta praktiskt

- Välj ut ex. tre viktigaste rättigheter att arbeta med för just er, baserat på de behov ni ser.
- Gör en handlingsplan för hur det arbetet ska se ut.
- Se över styrdokument och policies.
- Se över formerna för hur man möter/pratar med barn och unga.
- Lägg in in frågor i mallar för möten, som “vad tycker barnet?”, “har barnet varit med på mötet?”, “hur har det annars representerats?”, etc.

A group of children are playing outdoors under a large, colorful crocheted canopy. The canopy is made of white fabric with various patterns in blue, green, and purple. The children are smiling and raising their hands, suggesting a joyful activity. The background shows trees and sunlight filtering through the leaves.

Kostnadsfri webbutbildning om barnkonventionen

www.barnombudsmannen.se/barnratt-i-praktiken/webbutbildning/

Varje del tar ca 10-15 minuter och kan göras vid olika tillfällen eller i utvalda delar.

För att få ut så mycket som möjligt av utbildningen rekommenderas samtal i grupp kring reflektionsfrågorna!

På www.minarattigheter.se hittas bra handledningar för vuxna om barnkonventionen. Det är även en bra sida att tipsa unga i alla åldrar om!

Att vuxna och barn förstår ungas rättigheter är viktigt...

...för att unga ska förstå och ta hand om varandras rättigheter

...för att rättigheterna ska spridas över tid och rum

...för att unga ska kunna utveckla en stark självkänsla, stolthet och förmåga att lösa konflikter

...för att ungas förtroende för vuxna får bästa förutsättningar

...för den investering i samhället det är

Vad tar du med dig
från idag?

Tack för er tid och lycka till i ert viktiga arbete!

Frågor:

johanna.wester@barnsrattigheter.com

omrattigheter.se

barnsrattigheter.com

